

TÄNKBARA STRATEGIER FÖR UNGA KLARAS FRAMTIDA VERKSAMHET

SAMMANFATTNING

Mot bakgrund av att Unga Klaras verksamhet upphör den 1 juli 2009 uppdrog Kulturrådets styrelse den 15 januari 2009 åt ledamöterna Karin Helander och Mats Wallenius att i samråd med kansliet göra en analys om, och i så fall hur, de erfarenheter och konstnärliga värden som Unga Klaras/Suzanne Ostens arbete har skapat kan bevaras och utvecklas utifrån ett nationellt intresse.

Utredningen har skett i dialog med representanter för det svenska teaterlivet. Vittnesmål om Unga Klaras/Suzanne Ostens internationella förankring har även inkommit från ett antal internationella aktörer.

Utifrån dialogerna kan fastläggas att den utforskande arbetsmetodik som bedrivs vid Unga Klara utgör en form av scenkonstnärligt, levande kulturarv av nationellt intresse som bör vidareutvecklas, dokumenteras, kunna överföras i nya former och inspirera framtida konstnärskap. Vidare kan konstateras att verksamheten är av stor internationell betydelse som konstnärlig och barnkulturell spjutspets och som ambassadör för Sverige som kulturnation.

En strategi för att ta tillvara och utveckla Unga Klaras/Suzanne Ostens nationella och internationella värde bör innefatta: 1) Utbildning och forskning, 2) gästverksamhet/regional samverkan, 3) publik verksamhet och 4) internationellt utbyte/framträdande.

Dessa delar kan vara utgångspunkten för strategier för att finna nya medel för den framtida finansieringen, exempelvis regionala och statliga anslag samt internationella projektbidrag. Detta förutsätter att nuvarande verksamhet organiseras som en fristående juridisk person. En egen organisation skulle även fortsättningsvis kunna samarbeta med Stockholms Stadsteater, men även kunna söka egen finansiering och andra samarbetspartners.

För att kunna realisera möjligheten att ta tillvara och utveckla Unga Klaras/Suzanne Ostens verksamhet rekommenderar vi som ett första steg ett tidsbegränsat projekt. Detta skulle innebära att Unga Klara/Suzanne Osten ges ramar för att kunna genomföra planerade projekt (inklusive internationella samarbeten), kunskapsöverföring i samarbete med de konstnärliga högskolorna, mentorskap och samarbeten på nationell nivå samt dokumentation av detta levande kulturarv.

Vi föreslår att Unga Klara bör beviljas ett statligt stöd. Därtill bedömer vi att Unga Klara har goda möjligheter att finna flera finansiärer och samarbetspartners.

I och med att Unga Klara blir en egen juridisk person blir de en fri aktör. Vi föreslår därför att Kulturrådet ber regeringen att lyfta fram Unga Klara som en viss aktör av stort kulturpolitiskt intresse och Kulturrådet äskar en förstärkning om 3 000 000 kr/år av an-

slag 2:3 i samband med överlämnande av Kulturrådets budgetunderlag för år 2010-2012.

Våra överväganden för äskandet är sammanfattningsvis följande:

- Att verksamheten är av stort nationellt kulturpolitiskt intresse.
- Att verksamheten härtill utgör en internationell spjutspets och bidrar till att profilera Sverige som kulturnation.
- Att verksamheten därmed är unik och att ett statligt bidrag därför skulle beviljas på extraordinära grunder.
- Att statsbidraget endast utgör en delfinansiering av verksamheten.
- Att bidraget initialt bör gälla för en tidsbegränsad verksamhet (tre år) och att det under denna tid bör utarbetas långsiktiga lösningar för att skapa ett nationellt scenkonstnärligt centrum med ett barnperspektiv och en internationell räckvidd.

Stockholm den 18 februari 2009

Karin Helander
Styrelseledamot

Mats Wallenius
Styrelseledamot

Styrelsen har vid sitt möte den 19 februari 2009 behandlat bifogad utredning och mot bakgrund av den fattat följande beslut:

Styrelsen beslutade att efter redigering i enlighet med styrelsens förslag fastställa en rapport i ärendet och fortsätta arbeta strategiskt i frågan.

INNEHÅLL

Sammanfattning	3
1. Bakgrund för utredningen	6
1.1 Uppdraget	6
2. Utredningens utgångspunkter och genomförande	7
3. Verksamhet	8
3.1 Kort beskrivning av nuvarande verksamhet	8
3.2 Verksamhetens värde ur ett nationellt perspektiv	9
3.3 Verksamhetens värde ur ett internationellt perspektiv	11
3.4 Konklusion	11
4. Organisation	13
4.1 Fortsatt samverkan med Stockholms Stadsteater	13
4.2 Samarbete med andra institutioner	13
4.3 Tänkbara organisationsformer	14
5. Ekonomi	16
5.1 Införandet av ett tidsbegränsat uppdrag och behovet av en långsiktig lösning	16
5.2 Nuvarande kostnad	16
5.3 Statligt stöd och annan finansiering	17
5.4 Hemställan till regeringen i budgetunderlaget för 2010-2012	17
5.5 Verksamheten under hösten 2009	18
6. En framtida utveckling av svensk scenkonst	19
6.1 Summarisk reflektion utifrån kulturutredningen	19
Bilaga 1 Dialoger	
Bilaga 2 Inkomna brev	
Bilaga 3 Förstudie avseende associationsform ”Unga Klara” av Settervalls advokatbyrå	

1. BAKGRUND FÖR UTREDNINGEN

Mot bakgrund av befintliga ekonomiska ramar har Stockholms Stadsteater påbörjat en omstrukturering av Unga Klaras verksamhet, vilken har varit en del av Stadsteatern sedan 1975. Omstruktureringen innebär att Unga Klaras verksamhet upphör den 1 juli 2009. För fortsatt verksamhet finns det inga medel budgeterade av Stockholms Stadsteater, Suzanne Ostens anställning på Stockholms Stadsteater upphör och övrig tillsvidareanställd personal omplaceras till andra scener. Två produktioner i regi av Suzanne Osten är dock planerade på Stockholms Stadsteater, hösten 2010 och 2011.

Eftersom Unga Klaras/Suzanne Ostens arbete har haft en stor betydelse för scenkonstens utveckling i Sverige, och för den status och det intresse som finns för svensk barn-teater internationellt, diskuterade styrelsen vid sitt möte den 17 december 2008 innebörden av Stockholms Stadsteaters beslut.

Frågan om Unga Klaras framtid återkom vid styrelsemötet den 15 januari 2009 och styrelsen beslöt då att göra en intern utredning/analys för att få fram ett mer omfattande diskussions-/beslutsunderlag till kommande möte i februari 2009.

Styrelsen uppdrog därför åt ledamöterna Karin Helander och Mats Wallenius att i samråd med kansliet göra en analys om, och i så fall hur, de erfarenheter och konstnärliga värden som Unga Klaras/Suzanne Ostens arbete har skapat kan bevaras och utvecklas utifrån ett nationellt intresse.

1.1 Uppdraget

Utgångspunkten för uppdraget har varit att klarlägga verksamhetens värde ur ett nationellt och internationellt perspektiv. Förslag på strategier ska lämnas för hur Unga Klaras/Suzanne Ostens kulturarv kan tas tillvara och hur den kvalitet och kunskap som verksamheten har byggt upp på bästa sätt kan bidra till den framtida utvecklingen av svensk scenkonst. Möjligheten till, och behovet av, en fortsatt publik verksamhet ska analyseras.

Vidare beslutade styrelsen att uppdraget bör genomföras i dialog med relevanta parter och att det bör analyseras vilka aktörer som kan bidra till att genomföra det förslag som lämnas samt de ekonomiska konsekvenserna därav. Styrelsen framhöll dock att analysen inte skall omfatta Stockholms Stadsteaters interna organisation eller prioriteringar.

2. UTREDNINGENS UTGÅNGSPUNKTER OCH GENOMFÖRANDE

Efter de inledande diskussionerna kring vårt uppdrag fastställde vi följande utgångspunkter för utredningens genomförande:

I) Beslutet om att Stockholms Stadsteater kommer att upphöra med Unga Klaras/Suzanne Ostens verksamhet den 1 juli 2009 är ett faktum. Unga Klara har sedan 1975 varit en del av Stadsteatern och namnet Unga Klara och dess immateriella rättigheter tillhör Stockholms Stadsteater.

II) En förutsättning för att styrelsen/Kulturrådet skall arbeta för att finna en lösning för fortsatt verksamhet är att det kan påvisas att Unga Klaras/Suzanne Ostens arbete har och har haft en stor betydelse för den nationella scenkonstens utveckling i Sverige och för den status och det intresse som finns för svensk barnteater internationellt.

II a) Om så kan påvisas bör Unga Klara ”stå på egna ben”, organisatoriskt och ekonomiskt, och det måste säkerställas särskilda/nya medel för framtida verksamhet. Av praktiska och tidsmässiga orsaker bör det därmed utarbetas två strategier: Dels för hösten 2009, dels för 2010 och kommande år. För den sistnämnda delen behöver verksamheten i ett senare skede inte nödvändigtvis vara stationerad i Stockholm.

II b) Om så inte kan påvisas är den uppkomna situationen inte en formell fråga för Kulturrådet att bereda och verksamheten upphör den 1 juli 2009.

Utifrån ovanstående konklusioner har arbetet indelats i tre delar: 1) verksamhet, 2) ekonomi och 3) organisation. Enligt vårt resonemang är verksamhetens nationella värde en förutsättning för tänkbara strategier gällande organisation och ekonomi. Vi har därför disponerat merparten av utredningstiden till att analysera pkt II enligt ovan.

Vi konstaterar att uppdraget innebär att vi ska presentera ”förslag på strategier”. Detta tolkar vi som att vi inte ska/behöver framlägga färdiga förslag på lösningar. Det har inte heller den korta utredningstiden på en månad medgivit.

Under en av de sista utredningsdagarna, den 12 februari, har Kulturutredningen presenterats och utredningen kan eventuellt innehålla delar som berör svensk barnteaters framtid och som därmed tangerar Unga Klaras/Suzanne Ostens verksamhet. Av tidsskäl har Kulturutredningen endast fått en hastig genomläsning på detta område, se vidare avsnitt sex.

I enlighet med styrelsens uppdrag har vi fört dialog med relevanta parter och analyserat vilka aktörer som kan bidra till att genomföra det förslag som lämnas samt de ekonomiska konsekvenserna därav. I bilaga 1 framgår vilka vi har varit i dialog med.

3. VERKSAMHET

3.1 Kort beskrivning av nuvarande verksamhet

Unga Klara är nära förknippat med Suzanne Osten som varit verksamhetens konstnärliga ledare i över tre decennier. Ett par andra medarbetare har också varit knutna till Unga Klara sedan starten och ytterligare medarbetare har varit verksamma vid Unga Klara under längre och/eller återkommande perioder. Detta har varit en förutsättning för verksamhetens kontinuitet och kvalitet. Vi har valt att inte särskilja Unga Klara/Suzanne Osten men är givetvis medvetna om att Unga Klara innefattar fler personer än Suzanne Osten och att Suzanne Ostens konstnärskap innefattar mer än Unga Klara.

Verksamheten och repertoaren har genomsyrats av ett barnperspektiv. Barnperspektiv kan definieras som vuxenvärldens vilja att lyfta fram och synliggöra barnets villkor i samhället. Inom Unga Klaras/Suzanne Ostens verksamhet kan man överföra begreppet till den envetna viljan att gestalta och problematisera barns verklighet på scenen. Unga Klara/Suzanne Osten formulerade sin syn på barnperspektiv tidigt, i arbetet med Mededans barn (1975), alltså innan exempelvis FN:s konvention om barnets rättigheter (1989/1990) kommit till stånd. Redan från Unga Klaras första verksamhetsår menade man att ett barnperspektiv inte bara skulle resultera i teater för barnpublik – det kan också innebära ett förhållningssätt och ett perspektivtagande på skilda fenomen med en vuxen publik som målgrupp. Repertoaren har också sedan 1970-talet varvat uppsättningar för barn-, ungdoms- och vuxenpublik.

Unga Klara/Suzanne Osten har sedan starten bedrivit ett undersökande och utforskande konstnärligt arbete. Verksamheten kan karaktäriseras som ett scenkonstnärligt laboratorium, en plats för idéer, experiment och utveckling, där man har utvecklat en unik metodik. Metodiken kan beskrivas som ett kollektivt utvecklingsarbete/fördjupningsarbete i dialog med publiken.

Grundläggande i metodiken är att vare sig man utgår från en projektidé eller en befintlig text så arbetas uppsättningen fram genom omfattande research, seminarier och i dialog med publik, referensgrupper och relevant expertis. Vidare är alla yrkesgrupper på teatern delaktiga i den konstnärliga processen och arbetar kollektivt utifrån tydliga principer. Denna gränsöverskridande, konstnärliga process kräver tid och resurser, men skapar en fördjupad och specifik yrkeskompetens för medarbetarna. Genom sin djupgående kunskapsprocess och analys, kopplad till varje enskild uppsättning, har Unga Klara/Suzanne Osten kunnat ta sig an teman och frågeställningar många andra väjt för inom barn- och ungdomsteatern.

Unikt för Unga Klaras/Suzanne Ostens arbete i ett långt tidsperspektiv är dialogen med publiken. Den är grundläggande i metodiken och en förutsättning för resultatet. Viljan att definiera vem man spelar för, närheten till målgrupperna och relationen till publiken har många gånger lett till nya sätt att arbeta med publikkommunikation.

Det undersökande konstnärliga arbete som bedrivits vid Unga Klara har haft stor betydelse som inspirationskälla och laboratorium, för nya generationer av konstnärer, också utanför Sverige. Unga Klara/Suzanne Osten har tagit sig rätten att ägna lång förberedelsestid åt ett projekt, liksom man haft modet att ibland välja att arbeta för en ganska liten publik - men med uppsättningar som gett ringar på vattnet långt utanför Sveriges gränser (senast med Babydrama).

I efterföljande avsnitt görs en analys av verksamhetens värde ur ett nationellt och internationellt perspektiv. Analysen bygger på den kartläggning som vi har gjort i form av dialoger med företrädare för svenskt teaterliv och inkomna dokument från internationella aktörer. De senare redovisas i sin helhet i bilaga 2.

3.2 Verksamhetens värde ur ett nationellt perspektiv

I de dialoger som vi har fört med representanter för det svenska teaterlivet finns en stark samstämmighet om att Unga Klaras/Suzanne Ostens verksamhet är av stort kulturpolitiskt intresse och konstnärligt värde, såväl nationellt som internationellt. Framför allt framhålls att den undersökande, utforskande metodik, de arbetsprocesser och det publikarbete som är grunden i Unga Klaras/Suzanne Ostens arbetssätt är unikt och har haft och har stor betydelse som inspirationskälla och laboratorium inom svensk scenkonst.

Inte minst har Unga Klara/Suzanne Osten inspirerat och utvecklat den scenkonst som vänder sig till en ung publik genom att visa att den konstnärliga spjutspetsen kan finnas inom barnteatern. Många som har arbetat i verksamheten eller i Barndomsprojektet på Dramatiska Institutet, utifrån Unga Klaras arbetsmetodik och under Suzanne Ostens ledning, har intresserats för att arbeta med barn- och ungdomsteater och utvecklat denna på andra scener runtom i landet. Detta har bidragit till en stark framväxt av barn- och ungdomsteater av hög konstnärlig kvalitet. Av dialogerna framkom dock att det i dagsläget inte finns någon teater eller annan verksamhet som till fullo kan mäta sig med Unga Klaras/Suzanne Ostens avseende utvecklad arbetsmetodik, unikt konstnärskap och internationell räckvidd.

Unga Klaras/Suzanne Ostens nationella värde visas även av de teaterkritiker som under det senaste året formulerat vikten av verksamheten. Exempelvis skriver Ingegerd Waarenperää i Dagens Nyheter den 15 september 2008 att: "Unga Klaras existens går att se som en nationell angelägenhet.../.../.. här har svensk barnteater utvecklats till en konst av internationell klass" och Lars Ring skriver i Svenska Dagbladet den 3 januari 2009 att: "Suzanne Osten gör något som är världsunikt och oerhört värdefullt". Suzanne Osten har även belönats med TCO:s Kulturpris (2008), Svenska Akademiens Teaterpris (2003), Natur och kulturs stora kulturpris (2003) och Svenska PEN-klubbens Berns-pris (2002). Vidare kan noteras att Unga Klaras/Suzanne Ostens arbete behandlats i doktorsavhandlingar och därmed har ett vetenskapligt värde.

3.3 Verksamhetens värde ur ett internationellt perspektiv

Suzanne Osten och verksamheten vid Unga Klara har haft och har en stor betydelse för svensk barnteater i ett internationellt perspektiv, men också vad det gäller barnkultur

och barnrättsfrågor i bredare mening. Unga Klara/Suzanne Osten har ett omfattande internationellt nätverk och är en viktig ambassadör för såväl svensk teater som svensk barnkultur utomlands. Unga Klara/Suzanne Osten fungerar som impulsgivare med bred internationell räckvidd genom sin publika verksamhet, men också genom workshops, föreläsningar etc.

Suzanne Osten har under de senaste åren föreläst och undervisat i Unga Klaras arbetsmetodik och barnperspektiv i Australien, Sydafrika, Sydkorea, Mongoliet, USA, Kanada, Tyskland, England, Frankrike, Bosnien och de nordiska länderna. Den senaste uppsättningen Babydrama har gästspelat i Belgrad. Unga Klara/Suzanne Osten har ett pågående samarbete med Teater Image Aigue, Paris, och även andra franska aktörer som omfattar gästspel, workshops och arbete med text och dramaturgi.

Vittnesmål om Unga Klaras/Suzanne Ostens internationella förankring och ryktbarhet har inkommit från ett antal internationella aktörer. Från det internationella teaterlivet lyfts framförallt verksamhetens spetskompetens och ambassadörskap för Sverige fram. Det betonas att Suzanne Ostens konstnärskap är erkänt och beundrat som ett av de främsta inom sitt område. Liksom flera av de aktörer vi samtalat med finns internationella röster som framhäver Suzanne Ostens arbete vid Unga Klara som ett konstnärskap och en verksamhet i paritet med Ingmar Bergmans vid Dramaten eller motsvarande internationella konstnärliga verksamheter.

Unga Klaras föreställningar, för såväl en vuxen som en ung publik, lovordas för sin höga konstnärliga kvalitet. Exempelvis skriver Ivica Simic, Generalsekreterare ASSITEJ International (Association International du Theatre pour l'Enfance et la Jeunesse), att:

Unga Klara became one of the temples of theatre for children and young people where the artists from all over the world were taking their pilgrims to enjoy, to admire and to learn theatre for young people. From Medea's Children (1975), all through the latest performance from 2008, Babydrama, Suzanne Osten is leading the big line of the artists who are fighting for the arts for children and young people.

Det internationella erkännandet visas även av att Unga Klara belönades med hederspris vid teaterfestivalen i Belgrad 2008 med Suzanne Ostens uppsättning av Babydrama.

I am not even sure if she fully realizes how influential she has been abroad ... I selected her "Baby Drama" for the past BITEF Festival, together with the greatest European theatre names like Marthaler, Gotcheff, Hermanis and Göbels, and she had a great success at the festival, winning the Best Performance prize from the BITEF audience. This was also one of the exceptions in the history of theatre festivals, because her production for babies was part of the main festival selection together with other performances for "grown ups". (Anja Susa, General and Artistic Manager of the Little Theatre Dusko Radovic and Curator for the BITEF Festival)

Vidare var Suzanne Osten keynote speaker vid ASSITEJs världskongress 2008 i Adelaide, Australien.

When I first proposed inviting Suzanne Osten as our (only) Congress Special Guest there was a rush of excitement and registrations from artists, educators and academics around Australia and at least a dozen other countries. She delivered the keynote address to the inaugural ITYARN (International Theatre for Young Audience Research Network) Conference on 9 May, gave a presentation on Unga Klara's Baby-drama on 10 May and featured as the guest of PlayWriting Australia at the Writing Plays for Young Audiences forum on 12 May. Her contribution was outstanding. (Tony Mack, Chair, Congress Working Group, ASSITEJ International, Australia)

Unga Klaras/Suzanne Ostens betydelse för barn- och ungdomsteater i Norden fastslås bl.a. av Eeva Mustonen, Helsingfors Universitet som skriver att:

During her years as the director of Unga Klara Suzanne Osten has continuously found new questions to ask on theatre in general and theatre for young audiences in particular. Her questions and answers have just as continuously aroused interest in Finland. It is clear that this interest has been wider than the field of theatre for young audiences. In November 2008, for example, she was one of the invited speakers at a seminar on acting organized by Finnish Theatre Academy.

Ytterligare några axplock ur mångfalden av de internationella dokumenten lyder:

Suzanne and Unga Klara have, without question, been extraordinary ambassadors for Sweden and its arts community. (Lenora Inez Brown, TYA/USA)

Unga Klara is what theatre of Sweden is known by, being envied and admired by theatre professionals all over the world. (Katrín Nielsen, ASSITEJ Estland)

The great value of Unga Klara's work through the leadership of Suzanne Osten is evident to us all who work with children's and young audiences' theatre in the Nordic Countries. (Pétur Eggerz, Benóný Ægisson, Þórhallur Sigurðsson, Messíana Tómasdóttir, Vigdís Jakobsdóttir, ASSITEJ Island)

3.4 Konklusion

Utifrån de dialoger som vi har genomfört kan fastläggas att den utforskande arbetsmetodik som bedrivs vid Unga Klara utgör en form av scenkonstnärligt, levande kulturarv av nationellt intresse, som bör vidareutvecklas, dokumenteras, kunna överföras i nya former och inspirera framtida konstnärskap. Vi kan vidare konstatera att verksamheten är av stor internationell betydelse som konstnärlig och barnkulturell spjutspets och som ambassadör för Sverige som kulturnation.

Verksamheten bygger på en helhet, där den utforskande arbetsmetodiken, kommunikationen med publiken som en grundsten för de konstnärliga processerna och föreställningsverksamheten, alla är nödvändiga delar. I verksamhetens processer sker kunskapsöverföring och kompetensutveckling. Den har således, utöver sitt konstnärliga värde, också en viktig roll som plantskola, genom medarbetarna i arbetsprocesserna och genom konstnärlig utbildning. En förutsättning för möjligheten att även fortsättningsvis

utveckla och överföra metodiken till kommande generationer konstnärer är dock den publika verksamheten – eftersom processen sker i dialog med publiken.

En strategi för att ta tillvara och utveckla Unga Klaras/Suzanne Ostens nationella och internationella värde bör således innefatta föreställningsverksamhet, kompetensöverföring, dokumentation och fortsatta möjligheter till internationellt kulturutbyte.

Det finns utifrån denna utgångspunkt ett särskilt intresse för styrelsen/ Kulturrådet att finna en strategi som säkerställer en fortsatt verksamhet.

Utifrån ovanstående konklusion kan den framtida verksamheten bygga på fyra ”ben”: 1) Utbildning och forskning, 2) gästverksamhet/regional samverkan, 3) publik verksamhet och 4) internationellt utbyte/framträdande.

Dessa fyra delar kan i sin tur vara utgångspunkten för olika strategier för att finna nya medel för den framtida finansieringen. Dessa kan vara regionala och statliga anslag samt internationella projektbidrag. Detta förutsätter att nuvarande verksamhet organiseras som en fristående juridisk person. Det skulle också innebära att verksamheten får en tydlig självständighet, vilket många har påtalat som viktigt.

Som framförs ovan förutsätter Unga Klaras/Suzanne Ostens arbete en publik verksamhet och därmed en scen. Arbetsmetodiken bygger bland annat på långa förberedelsestider och måste därmed ha en bas/hemmascen.

4. ORGANISATION

4.1 Fortsatt samverkan med Stockholms Stadsteater

Unga Klara har varit en del av ett stort och livligt verksamt teaterhus och det har i dialogerna framkommit att det anses önskvärt att även den framtida utvecklingen sker i viss samverkan med Stockholms Stadsteater. Med utgångspunkt i att Stockholms Stadsteater inte längre anser sig ha möjlighet att driva verksamheten är en förutsättning för en framtida verksamhet att Unga Klara blir en egen juridisk person, se vidare avsnitt 4.3. En egen organisation skulle även förstås kunna samarbeta med Stockholms Stadsteater, men även kunna söka egen finansiering och andra samarbetspartners.

I dialog med Kulturrådet har Stockholms Stadsteater genom dess VD Benny Fredriksson uttryckt möjligheter till ett fortsatt samarbete med Unga Klara. Förutsatt ett godkännande av Stadsteaterns styrelse finns möjlighet att Stockholms Stadsteater kan medverka till en lösning av Unga Klaras framtid genom att erbjuda viss infrastruktur, exempelvis lokalkostnader inkl. el, telefon, IT, porto, allmänna marknadsföringskostnader, biljettförsäljning och hemsida. Stockholms Stadsteater har även signalerat en möjlighet att genom särskilt avtal tillhandahålla namnet Unga Klara och andra immateriella rättigheter till en ny juridisk person som driver verksamheten, under förutsättning att det är en offentligt finansierad aktör. Därtill finns fortfarande intresse för att samverka i produktioner.

Vad gäller den personal som idag arbetar inom Unga Klara kan den antingen (i) bli kvar inom Stadsteatern för disposition/uthyrning till den nya juridiska personen eller (ii) få anställningar i den nya organisationen.

Ett alternativ till att fortsätta samarbetet med Stadsteatern skulle kunna vara att Unga Klaras/Suzanne Ostens verksamhet togs över av Dramaten/Elverket. Detta mot bakgrund av att verksamheten har ett nationellt intresse och att det därmed skulle kunna sammanfalla med Dramatens uppdrag. I vår dialog med Dramaten har dock framförts att ett sådant sammanförande för närvarande inte är möjligt av praktiska och ekonomiska orsaker.

4.2 Samarbete med andra institutioner

Intresse för samarbete med Unga Klara har även visats från Dramatiska Institutet och Teaterhögskolan i Stockholm. Behov och intresse finns från högskolorna av att samverka med Unga Klara, exempelvis i magister/masterutbildning inom barnteater och Unga Klaras/Suzanne Ostens arbetsmetodik. Enligt högskolorna finns ekonomiska resurser för att täcka kostnaderna för en sådan magister/masterutbildning. Vi ser härmed möjligheter till ett utökat samarbete mellan kulturområdet och dess utbildningar, till kunskapsöverföring genom utbildning och fortsatt utveckling av svensk scenkonst. Högskolorna kan även vara en nyckelaktör vad gäller dokumentation av verksamhetens kulturarv.

Den fortsatta utvecklingen av verksamheten bör även ske i samarbete med andra befintliga scenkonstinstitutioner. Detta kan ge såväl den publika verksamheten och unika kompetensen större nationell spridning. Intresse för samverkan i enskilda produktioner/projekt har i dialogen uttryckts från flera aktörer.

Därtill bör det internationella kulturutbytet ges möjlighet till en fortsättning. Unga Klara är bl.a. delaktiga i ett pågående EU-projekt, "Ici la bas", med teater Image Aigue och har ett utbyte med flera franska parter kring barnteater och dramatisk text samt med workshops kring Babydrama.

4.3 Tänkbara organisationsformer

Som framförts tidigare är Unga Klara för närvarande en verksamhetsgren inom Stockholms Stadsteater AB.

Syftet med att "frikoppla" Unga Klara från Stadsteatern och att omvandlas till en egen juridisk person är att Unga Klara skall kunna 1) söka offentliga bidrag och projektmedel, såväl inom som utom Sverige, 2) anställa personal, 3) köpa och sälja tjänster samt 4) i eget namn träffa avtal. Tanken är däremot inte att Unga Klara i egenskap av juridisk person ska förvalta något större kapital, inte heller att man skall bedriva någon vinstdrivande verksamhet. Varumärket "Unga Klara" som ägs av Stadsteatern kan således inte övergå till den nya juridiska personen, men kan eventuellt användas under särskilda förutsättningar. Stadsteatern har även visat intresse att erbjuda viss infrastruktur för Unga Klaras fortsatta verksamhet som egen juridisk person. Detta bör enligt vår mening regleras/preciseras i någon form av "nyttjandeavtal".

Önskvärt för att säkerställa en trygghet i verksamheten vore om avtalet kunde omfatta exempelvis tre år, från 2010 – 2012. Med tanke på att anslaget till Stadsteatern endast är årligt kan detta dock vara svårt att uppnå, men någon form av avsiktsförklaring om flerårig samverkan kan eventuellt biläggas ett årligt avtal. Möjlighet till en utvärdering av samverkansformerna bör kunna göras efter en treårsperiod. Därefter får parterna utvärdera det fortsatta samarbetet, antingen genom att 1) det fortsätter eller att 2) Unga Klara finner en annan intressent som kan erbjuda en liknande infrastruktur alternativt 3) att verksamheten finner helt nya former.

Bakom den nya juridiska personen bör det finnas ett begränsat antal uppdragsgivare eller motsvarande, vilka helst bör vara egna juridiska personer. Skälet för detta är att ge den nya organisationen stabilitet och "tyngd". Tänkbara uppdragsgivare är exempelvis, förutom Stadsteatern, Dramatiska Institutet, Teaterhögskolan i Stockholm, Länsteatern i Sverige och Riksteatern. Det bör observeras att ingen av de nämnda organisationerna är tillfrågade. Avsikten är inte att huvudmännen i första hand ska bidra med erforderligt kapital, utan endast med mindre projektmedel. Däremot ska de på ett eller annat sätt utlova att köpa tjänster från Unga Klara.

Utifrån ovan tecknade beskrivning har vi under utredningsarbetet varit i kontakt med en advokatbyrå och gett dem i uppdrag att göra en summarisk förstudie kring tänkbara or-

ganisationsformer (associationsformer) för Unga Klara, se bilaga 3. Deras konklusion är följande:

Den ekonomiska föreningsformen kan inte användas i det nu aktuella fallet, eftersom syftet med sådana föreningar ska vara att främja medlemmarnas ekonomiska intressen. Vidare måste de vara öppna för nya medlemmar.

De associationsformer som däremot är möjliga för Unga Klaras verksamhet är främst aktiebolag, ideella föreningar och stiftelser.

Stiftelseformen är i sig möjlig men den har ett antal nackdelar som inte förefaller uppvägas av några fördelar, nämligen att (i) det inte finns möjlighet att byta ut stiftare/huvudmän, (ii) formen är oflexibel och (iii) det kan vara svårt att begränsa verksamheten till en kortare tid än fem år.

Vad som återstår är aktiebolag, då främst formen med icke vinstdrivande syfte, samt ideell förening. Båda formerna förefaller möjliga att anpassa efter de behov och syften som gäller för det aktuella fallet. En stor skillnad ligger dock i att det för aktiebolag finns mycket omfattande och detaljerade bestämmelser i aktiebolagslagen, vilket innebär att relativt få frågor behöver regleras i bolagsordningen. Vad däremot gäller ideella föreningar finns ingen lagstiftning, varför stora krav ställs på stadgarnas utformning samtidigt som större osäkerhet generellt sett råder kring ideella föreningar än aktiebolag.

Sammanfattningsvis rekommenderar vi i första hand aktiebolag, och då främst den typ som har begränsat vinstsyfte, och i andra hand ideella föreningar.

I nuvarande situation lämnar vi frågan om organisationsform utan vidare konkretisering. Med ovanstående avsnitt vill vi endast ge en beskrivning kring tänkbara möjligheter. När frågan har behandlats vidare och det är aktuellt med att fastställa den framtida associationsformen bör saken utredas närmare. Beroende på slutgiltig organisationsform kan även i den fortsatta diskussionen beaktas möjligheten att inrätta en mer formaliserad ”vänförening” till Unga Klara.

5. EKONOMI

5.1 Införandet av ett tidsbegränsat uppdrag och behovet av en långsiktig lösning

I stort sett alla parter som vi har fört dialog med menar att det skulle vara djupt olyckligt om Unga Klaras/Suzanne Ostens verksamhet läggs ned 30 juni 2009. Det skulle innebära ett tvärt avslut på en unik plats för scenkonstnärligt utforskande arbete ur barnperspektiv, utan möjlighet att kunna säkerställa den kunskap och det levande kulturarv som Unga Klara/Suzanne Osten utgör, och utan att kunna fullgöra de projekt som planerats för de närmaste åren.

De internationella rösterna har vidare påtalat vikten av att Unga Klara/Suzanne Osten kan fortsätta som betydelsefull inspiration och som ambassadörer för i första hand svensk barnkultur/teater.

För att kunna realisera möjligheten att ta tillvara och utveckla Unga Klaras/Suzanne Ostens verksamhet efter den 1 juli 2009 rekommenderar vi därför som ett första steg ett tidsbegränsat projekt, förslagsvis tre år fr.o.m. den 1 januari 2010. Detta skulle innebära att Unga Klara/Suzanne Osten ges ramar för att kunna genomföra planerade projekt (inklusive internationella samarbeten), kunskapsöverföring i samarbete med de konstnärliga högskolorna, mentorskap och samarbeten på nationell nivå samt dokumentation av detta levande kulturarv.

Flera av de parter vi har haft dialog med har också uttalat ett behov av en långsiktig lösning/vision vad det gäller ett "barnteaterinstitut" för utforskande arbetsprocesser, förnyelse och utveckling. Under en tidsbegränsad verksamhet för Unga Klara/Suzanne Osten finns det enligt vår mening utrymme för dels en mer djupgående utvärdering av verksamheten, dels möjlighet att söka långsiktiga lösningar för att skapa ett nationellt scenkonstnärligt centra ur ett barnperspektiv med internationell räckvidd. Detta kan antingen ske som en fortsättning med samma nya organisationsform för Unga Klara och genom fortsatt samverkan med Stockholms Stadsteater, eller förläggas till annan plats och helt eller delvis genom andra aktörer.

Ett tidsbegränsat projekt skulle på så sätt kunna fungera som en brygga in i ett förändrat kulturpolitiskt landskap, där svensk scenkonst ur barnperspektiv också i framtiden skulle kunna vara en internationell spjutspets.

5.2 Nuvarande kostnad

Eftersom Unga Klaras verksamhet är en del av Stadsteaterns organisation så utgör Unga Klara ingen egen "resultatenhet" och det har därmed inte varit möjligt för oss att exakt fastställa kostnaden för nuvarande verksamhet. Härtill ingick det inte heller i vårt uppdrag att analysera Stockholms Stadsteaters interna organisation.

Våra summariska beräkningar grundar sig därför i första hand på de dialoger vi har fört. Kostnaderna beräknas uppgå till ungefär totalt 12-15 milj. kr. Av dessa är overhead-

kostnader, ateljéer, hyra etc. ca 2,5 milj. kr. Det vill säga det som i tidigare avsnitt har sammanfattats som ”infrastruktur”.

5.3 Statligt stöd och annan finansiering

Vårt förslag om att Unga Klara bör beviljas ett statligt stöd för ett tidsbegränsat projekt enligt avsnitt 5.1 kan dock inte täcka dagens kostnader för verksamheten. Vi bedömer dock, utifrån de dialoger som har förts, att Unga Klara har goda möjligheter att finna andra finansiärer och samarbetspartners. Därtill kommer verksamheten som egen juridisk person kunna söka bidrag från andra aktörer än Kulturrådet. Härtill kan samverkansformer med Stadsteatern, genom ”nyttjandeavtal”, säkerställa en viss infrastruktur för Unga Klaras verksamhet. För åren 2010 och 2011 finns även planer för produktioner i regi av Suzanne Osten på Stadsteatern.

Ett statligt stöd skulle kunna utgöra en plattform/grund för verksamheten och möjliggöra anställning av 4-5 nyckelpersoner samt fortsatt internationellt kulturutbyte. En förutsättning för strategin är dock att Unga Klara/Suzanne Osten tar ansvar för att knyta till sig andra aktörer och samarbetspartners, såsom exempelvis har redovisats i avsnitt 4.2.

För att den kvalitet och kunskap som verksamheten har byggt upp även fortsättningsvis ska bidra till den framtida utvecklingen av svensk scenkonst är det angeläget att det skapas möjligheter för samarbeten. Ekonomiskt stöd för samverkan skulle i framtiden kunna sökas från Kulturrådet av de institutioner som vill utveckla sin verksamhet i samarbete med Unga Klara. Sådana utvecklingsprojekt kan leda till att den metodik som Unga Klara/Suzanne Osten har skapat kan fortsätta inspirera, spridas och utvecklas utifrån ett nationellt intresse.

5.4 Hemställan till regeringen i budgetunderlaget för 2010-2012

I och med att Unga Klara blir en egen juridisk person blir de en fri aktör. Som framförts i tidigare avsnitt är det vår slutsats att Unga Klara är en aktör av stort kulturpolitiskt intresse. Vi föreslår därför att Kulturrådet ber regeringen att lyfta fram Unga Klara som en viss aktör av stort kulturpolitiskt intresse. Anslag 2:3 bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål är dock redan i dagsläget ansträngt och möjligheterna till omprioriteringar inom anslaget är mycket begränsade. Vi rekommenderar därför att Kulturrådet äskar en förstärkning om 3 000 000 kr/år av anslag 2:3 i samband med överlämnande av Kulturrådets budgetunderlag för år 2010-2012.

Möjligheten för Unga Klara att verka som en fri aktör är dock beroende av att Stockholms Stadsteater tillhandahåller resurser i form av infrastruktur. Vårt förslag på hemställan förutsätter således att anslag 2:2 Bidrag till regional musikverksamhet samt regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner inte minskas, då anslaget är ansträngt och en omprioritering skulle kunna påverka Stockholms Stadsteaters anslag, vilket skulle innebära svårigheter för dem att avsätta resurser för Unga Klara.

5.5 Verksamheten under hösten 2009

Den nya organisationen med Unga Klara som egen juridisk person kan sannolikt inte vara på plats förrän årsskiftet 2009/2010. För detta arbete samt för att säkerställa kontinuitet i det internationella arbetet under hösten 2009 finns möjlighet för Stockholms Stadsteater att söka utvecklingsbidrag från Kulturrådet.

6. EN FRAMTIDA UTVECKLING AV SVENSK SCENKONST

6.1 Summarisk reflektion utifrån kulturutredningen

Med en alltmer regionaliserad kulturpolitik ser vi ett behov av ett nationellt kraftcentrum kring experiment, nyskapande och utveckling av scenkonst för barn och unga, i dialog med sin publik. Ett sådant centrum skulle komma de regionala aktörerna till del som inspiration, för samverkan och kunskapsutbyte.

Kulturutredningen lyfter fram sambanden mellan kultur och skola som del av kulturpolitiken som aspektpolitik för samspelet med andra samhällsområden. Unga Klara/Suzanne Osten är med sin långvariga erfarenhet av kontakt med skolan och med referensgrupper knutna till skolans verksamhet en gedigen resurs för den växande dialogen mellan kultur och skola. Den kunskap som kulturförmedlare och kunskapscentrum som Unga Klara/Suzanne Osten utgör borde kunna överföras till gagn för en förnyad kulturpolitik som ställer nya krav på skola och lärarutbildning så att konst och kultur i högre grad kan integreras i skolans undervisning. Då många kulturutövare längre fram kan komma att arbeta med barn och unga, inte minst i skolan och genom regeringens satsning på Skapande skola, representerar Unga Klara/Suzanne Osten ett viktigt kompetensområde.

Kulturutredningen bedömer att samverkan mellan kulturområdet och dess utbildningar bör förstärkas. Detsamma gäller samverkan mellan kulturliv och relevant forskning. Unga Klara/Suzanne Osten är en nationell angelägenhet som levande kulturarv. Utbildnings- och forskningssektorn torde här kunna ge möjligheter för såväl kunskapsöverföring som dokumentation av verksamheten genom en ökad kontakt mellan kulturarvsområde, universitet och högskolor.

Arbetsmetodiken och barnperspektivet i Unga Klaras/Suzanne Ostens verksamhet kan också vara en utgångspunkt för forskning om konstnärliga processer och om kulturens betydelse för barns utveckling, såväl i tvärvetenskapligt som internationellt perspektiv, forskningsfält som lyfts fram som angelägna.

Vi rekommenderar styrelsen att Kulturrådet beaktar ovanstående i sitt remissvar på kulturutredningen.